

ZAMONAVIY TA'LIMDA O'QUVCHILARNING TANQIDIY FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH METODLARI

*Saparova Zaynab Ulug'bek qizi,
Urganch innovatsion universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 23/08-guruh talabasi
yaxshimuratovaziz@gmail.com*

Аннотация: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning tanqidiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirishning samarali metodlari tahlil qilingan. Tanqidiy fikrlash o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish, dalillarga asoslanib fikr yuritish va turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish ko'nikmasini shakllantiradi. Maqolada interfaol, muammoli, refleksiv va loyihaviy ta'lim usullarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, o'qituvchining bu jarayondagi roli hamda AKT vositalaridan foydalanishning afzalliklari keltirilgan.

Калит so'zlar: tanqidiy fikrlash, kompetensiya, muammoli ta'lim, refleksiya, interfaol metodlar, ijodkorlik, mustaqil o'rganish.

Аннотация: В статье анализируются эффективные методы развития критического мышления учащихся в современной системе образования. Критическое мышление способствует формированию у обучающихся навыков анализа, аргументации и самостоятельного принятия решений. В статье раскрывается значение интерактивных, проблемных, рефлексивных и проектных методов обучения, а также рассматривается роль учителя и использование ИКТ в процессе формирования критического мышления.

Ключевые слова: критическое мышление, компетенция, проблемное обучение, рефлексия, интерактивные методы, творчество, самостоятельное обучение.

Annotation: This article examines effective methods for developing students' critical thinking competence in modern education. Critical thinking enables learners to analyze information, justify opinions, and make independent decisions. The paper

highlights the importance of interactive, problem-based, reflective, and project-based learning methods, as well as the teacher's role and the advantages of using ICT tools in fostering critical thinking.

Keywords: *critical thinking, competence, problem-based learning, reflection, interactive methods, creativity, independent learning.*

Kirish. Bugungi kunda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish ta'lim tizimining eng muhim maqsadlaridan biri hisoblanadi. Globallashuv sharoitida o'quvchilardan nafaqat bilim, balki tahlil qilish, baholash va asosli qaror qabul qilish ko'nikmalari talab etiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiruvchi metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning asosiy maqsadi — o'quvchilarning tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda zamonaviy pedagogik metodlarni tahlil qilish va ularning ta'lim sifatii natijalariga ta'sirini o'rganishdan iborat.

1. Tanqidiy fikrlash tushunchasi va ahamiyati

Tanqidiy fikrlash — bu o'quvchining ma'lumotlarni tahlil qilish, solishtirish, asoslash va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatidir. Bu kompetensiya o'quvchining faqat faktlarni yod olish emas, balki ularni tahlil qilib, real hayotda qo'llay bilishini ta'minlaydi.

- Tanqidiy fikrlovchi o'quvchi;
- turli manbalardan olingan axborotni solishtiradi;
- mustaqil qaror qabul qiladi;
- dalillarga tayanib fikr bildiradi;
- muammolarga ijodiy yondashadi.

2. Tanqidiy fikrlashni shakllantirish metodlari

O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda quyidagi metodlar samaralidir: Muammoli ta'lim — o'quvchiga tayyor javob emas, muammoni mustaqil hal etish imkoniyatini beradi;

Refleksiv yondashuv — o'quvchi o'z fikrini tahlil qilib, xatolarini aniqlaydi;

Loyihaviy o'qitish — o'quvchilar izlanadi, dalillar to'playdi va natija chiqaradi;

Debat va munozara metodlari – tanqidiy tahlil, asosli fikr bildirish ko‘nikmasini rivojlantiradi;

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanish – o‘quvchilarning izlanish va tahliliy tafakkurini kuchaytiradi.

3. O‘qituvchining roli

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda o‘qituvchi rahbar emas, balki yo‘l ko‘rsatuvchi — fasilitator bo‘lishi kerak. U o‘quvchilarni savollar orqali fikrlashga undaydi, fikr almashish va tahlil jarayonlarini tashkil qiladi.

Masalan, “Nima uchun?”, “Qanday?”, “Agar shunday bo‘lmasa-chi?” kabi savollar o‘quvchini mantiqiy tahlilga yo‘naltiradi.

Xulosa. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish — zamonaviy ta’limning ajralmas qismi. O‘quvchilarni o‘ylashga, tahlil qilishga va asosli qaror qabul qilishga o‘rgatgan o‘qituvchi ta’lim sifatini yuqori darajaga olib chiqadi. Shu bois, muammoli, reflektiv, loyihaviy va interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarni nafaqat testga, balki hayotga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Ennis, R. H. Critical Thinking. Prentice Hall, 2018.
2. Brookfield, S. D. Teaching for Critical Thinking. San Francisco: Jossey-Bass, 2012.
3. Paul, R. & Elder, L. The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools. Foundation for Critical Thinking, 2019.
4. Jalolov, J. J. Pedagogika va zamonaviy ta’lim texnologiyalari. Toshkent: Fan, 2020.
5. OECD. Education for 21st Century Skills and Critical Thinking. Paris: OECD Publishing, 2023.